

דף קנב.

עין משפט א.ב.

ח"מ סימן רנ סעיף ט

ט ד. כבר נתבאר דמתנת שכיב מרע במקצת צריכה קנין, והוא בנתן בסתם, אבל במפרש שהוא נותן במתנת שכיב מרע אפי' שייר מקצת אין צריכה קנין¹, וע"כ אם עמד חוזר ואם לא עמד קנה המקצת.

ט טו. נתן מתנה במקצת ופירש במתנת שכיב מרע הוא נותנה שלא צריכה קנין, ובכל זאת עשה קנין אינו קונה אלא א"כ כתב כמיפה כחו².

וכן אם כתב כל נכסיו ופירש שנותן הכל מעכשיו והקנה לו מחיים³, הרי היא כשאר מתנת בריא שאם הגיע השטר לידו, או שקנו מיד הנותן קנה הכל, ואינו יכול לחזור בו אפי' אם עמד.

* י"א דה"ה מתנת שכיב מרע שכתב לו שהוא מקנה לו מהיום⁴ הוי כמתנת בריא וצריכה קנין⁵, וע"כ יש להזהר בצוואת שכיב מרע שלא לכתוב בה שנותן במתנת בריא, או מהיום אם לא ציוה כך. דאם ציוה

1. רמב"ם פ"ח מזכיה הלכה ט"ז-וי"ז ממסקנת הגמ' ב"ב קנ"א.

ומפרש, היינו שאמר שנותן במתנת שכיב מרע, והוי כמצווה מחמת מיתה. סמ"ע כ"ג.
2. כמימרא דשמואל שם בקנ"ב ע"א דשמא לא גמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה. ועיין בסמ"ע ס"ק נ' ונ"ב, טעם יפוי הכח. שהגם שלא צריכה קנין, קנין זה לא לגרוע אלא ליפות כוחו ואז דינה כמתנת שכיב מרע וקנה.

3. ודוקא שאמר בזה הלשון, אבל אמר מעכשיו בלבד, יכול לחזור אם עמד, רק שבחוליו אינו יכול לחזור, ולפעמים גם בחוליו יכול לחזור. כ"כ בביאורים ס"ק י"ג.

4. ובפעמוני זהב הביא דהרב דבר אמת הסתפק אם כתב "מהיום אם מתי" אם כוונתו מעת שאני בעולם ושיחול סמוך למיתה, וא"כ אם קנו מידו בסודר הרי חזר הסודר למריה, או דילמא כוונתו שיקנה מעכשיו בקנין וא"כ אז דינה כמתנת בריא וצריכה קנין, או שדינה כמתנת שכיב מרע ולא צריכה קנין. והסיק דדינה כמתנת שכיב מרע ולא צריכה קנין ע"ש.

5. הרמ"א הוסיף על דברי המחבר שאם נמצא שטר שכתוב בו מהיום, אין אומרים שזה טעות סופר. סמ"ע ס"ק כ"ו. ובעינינו ג"כ שכתוב בשטר שמקנה לו ג"כ מחיים ולא די במעכשיו או מהיום שבזה לחוד יכול לחזור אם עמד. נתיבות ס"ק י"ז בחידושים.

6. ואם היו בה הלואות שאינן נקנין בקנין אינו קונה המקבל אותם, ואם כתב בשטר כל לשון של זכות הוי יפוי כוחו יותר וקונה גם ההלואות. נתיבות ס"ק י"ח.

ואם העדים אמרו שהמצווה לא אמר מעכשיו או מהיום רק שכתבוהו הם ליפוי השטר אינם נאמנים ולא דמי לנאמנות דסי' ע"א סעיף י"א. כ"כ בפעמוני זהב ע"ש.

כך אסור לשנות ואז יש לה דין מתנת בריא וצריכה קנין, ואין אומרים בזה טעות סופר היה, ולכן אם לא היה קנין המתנה בטלה.

ח"מ סימן רנ סעיף יז

זו כו. מתנת שכיב מרע בכולה שנתנה בקנין לא קנה אפי' מת כ, ואפי' אם נכתבה המתנה בשטר ל ומסר לו השטר מחיים לא קנה דשמא לא גמר להקנותה אלא בקנין, ואין קנין לאחר מיתה, אבל אם פירש שלא הקנה לו אלא כדי ליפות כוחו, כגון שכתב וקנינא מיניה מוסיף על מתנה זו כ, קנה.

* וה"ה אם כתב דשטר זה יהיה בכל אופן המועיל, הוי כיפוי כח.

זו כז. י"א דה"ה המצווה מחמת מיתה ב בקנין דינו כמתנת שכיב מרע בקנין שזה גורע אם לא שפירש שהקנין ליפות כוחו.

* י"א דאם הנותן לא ביקש הקנין, אלא המקבל הוי כמייפה כוחו.

* וה"ה אם הנותן אמר אחר הקנין שביקש לעשות, "תתקיים המתנה" הוי כיפוי כוחו.

* הקנה לו מטלטלין אגב קרקע, לא קנה המקבל המטלטלין ע אע"פ שקנה הקרקע לאחר מיתה דהוי כאילו הקנה לו המטלטלין עם הקרקע של

כ. פלוגתא דרב ושמואל ב"ב קנ"ב ע"א, והלכתא כשמואל כדיני, והטעם שלא קנה בלא ליפות כוחו הגם שעשה קנין, שזה רצה ליתן כי אם בקנין סודר או בשטר או באחד מדרכי הקניה, גילה דעתו שאינו סומך במתנתו אתקנת חז"ל שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין, אלא שרצה שיהיה כשאר קנינים, משום כך לא מועיל בלי יפוי כוחו. סמ"ע ס"ק נ'.

ל. היינו בשטר שכתוב בו שדי נתונה לך שהוא קנין בריא, ועיין בסעיף י"ט בדין שטר צואה. סמ"ע ס"ק נ"א.

מ. מימרא דרב חסדא ב"ב קל"ו ע"א.

נ. טור בשם הראב"ד.

ס. ממהר"י בפסקיו סי' ר"ל.

ע. הרשב"א בתשובה ח"א סי' תתפ"ב.

ועיין בפעמוני זהב מה שהביא שהעירו מסי' רמ"ח סעיף י"ג ובסי' רמ"ו סעיף ד' וא"כ דברי הרמ"א אלו הם היפך דברי מר"ן הנ"ל. ועיין בערך השולחן מה שהאריך בזה.

- הנותן פ** שעדיין נשאר ברשותו עד לאחר מיתה.
 אמר מטלטלין אלו לפלוני וליפוי כח אני נותן לו אגב קרקע קנה.
 * שכיב מרע שציווה פלוני ופלוני יהיו אפוטרופוסים על נכסיו, וקנו מידו דבריו קיימין **ז**, ואין צריך בזה יפוי כוחו.
 * קנו מידו שמקנה מעכשיו או מהיום **ח** אע"פ שפירש שהמתנה לא תהיה קיימת רק לאחר מיתה, דבריו קיימין ואין צריך יפוי כח.

דף קנב :

עין משפט א. **ה"מ סימן רנ פעיף יז**
 עיין בסעיף הקודם

עין משפט ב.ג.ד. **ה"מ סימן רנ פעיף יג**

- כא.** שכיב מרע שכתב לאחד בין במקצת **י** בין בכל וחזר וכתב לאחר, האחרון קנה **ש** שיכול לחזור בו בין לעצמו בין לאחר עד יום מותו.

פ. כך הגיה הסמ"ע של "הנותן" ופירושו, כיון שהקנה לו הקרקע במתנת שכיב מרע, והמטלטלין באגב קרקע, הרי גילה דעתו שרוצה להקנות לו המטלטלין בקנין אגב שהוא קנין של בריא, אלא שיש להסתפק בלשונו אם היתה דעתו להקנות לו אחר מותו המטלטלין אגב קרקע או מיד, וא"כ ממ"נ לא קנה, דאם היה בדעתו להקנות לו אחר מיתה המטלטלין אגב קרקע, לא קנה משום דקנין אגב הוא קנין בריא, ואין קנין לאחר מיתה, ואם דעתו להקנות לו מיד, ג"כ לא קנה, משום דהקרקע היא עדיין של הנותן ואין אדם מקנה אגב קרקע של עצמו. סמ"ע ס"ק נ"ד.

צ. מריב"ש בסי' קס"ח, ורשב"א ח"ב סי' קכ"ז. שאין כאן דבר שמקנה לו שנסתפק בו שלא כיון בו להקנות אלא בשטר או בקנין. סמ"ע ס"ק נ"ה.

ק. ב"י בשם הריטב"א בתשובה סי' י"ח.

ר. היינו שפירש שיהיה במתנת שכיב מרע כמבואר בסעיף ט'. וכאן מקומה של הגה"ה. סמ"ע ס"ק מ'.

ש. ב"ב קמ"ח ע"ב וקנ"ב ע"ב, דייתיקי מבטלת דייתיקי.

אם יעקב נתן קרקע אחת לבנו ראובן במתנת בריא, ואחר זמן חילק נכסיו וציווה מחמת מיתה ונתן אותה קרקע לשמעון, ובסוף הצואה כתב שמי שיערער על הצואה לא יטול כלום בנכסיו ויהיה הכל לשאר בניו, ופסק הרשב"א בתשובה ח"ב סי' רצ"ג דשמעון לא זכה בו כלום אחרי שזכה בו ראובן באותה קרקע ורק שראובן לא יכול לערער על שמעון המחזיק בה כל ימי חייו של ראובן, ואחרי מיתת ראובן בניו של ראובן זוכין בקרקע זו

אפי' כתב וזיכה ה' לראושן, וכתב וזיכה לאחרון, האחרון קנה ששכיב מרע שזיכה עדיין מתנת שכיב מרע היא א'.

כב. שכיב מרע שזיכה לאחד וגם קנו מידו ב' אין לאחר קנין כלום, ואינו יכול לחזור בו לא לאחר ולא לעצמו בין שנתן הכל בין שנתן מקצת ג'.

ומוציאין אותה מיד שמעון. נתיבות ס"ק כ"ו בחידושים.
 ת. ואף דבזיכה אינו יכול לחזור בחוליו כמבואר בסי' קכ"ה סעיף ט'. שם שאני שצויה לו מיד להוליכה לביתו, אבל כאן זיכה לו לשם קנין ולא צויה ליתנו לו עד אחר מיתה וע"כ חוזר גם בחוליו. סמ"ע ס"ק מ"א.
 א. מיהו אם כתב והגיעה המתנה ליד המקבל משמע בטור דמהני וכתב הרמ"א דצ"ע מה מקורו. וכתב הסמ"ע בס"ק מ"ד דהיינו הגיעה לידו בציווי הנותן, ואז אינו יכול לחזור בו בעודו בחוליו כמבואר בסי' קכ"ה סעיף ט' ונסתלקה תמיהת הרמ"א.
 ב. מגמ' ב"ב קנ"ב ע"ב, שלחו מבי רב לשמואל וכתב ה"ה בפ"ט מזוכיה הלכה ט"ז דהיכא דאיכא תרתי גם זיכה וגם קנין אינו יכול לחזור אבל באחד או בזיכה או בקנין חוזר. והוא שבקנין יפה את כוחו דאם לא כן אולי בקנין התכוון להקנות ואין קנין לאחר מיתה, כמבואר בסעיף י"ז בשו"ע.
 ג. והטור תמה בזה שהצריך הרמב"ם שם בהלכה ט"ו למתנה במקצת גם זיכה וגם קנו ע"מ שאינו יכול לחזור בו, דבמקצת די בקנין או בזיכה לו שלא יוכל לחזור בו, וה"ה בפ"ח מזוכיה הלכה י' כתב שכאן מיירי שגילה דעתו שמחמת מיתה נותנה וע"כ צריך שניהם, ובכסף משנה שם בפ"ט הלכה ט"ו כתב שבשעת מתנה אמר שהוא נותן לו בתורת מתנת שכיב מרע.